

ספר

מַטְעֵמִי יִצְחָק

המטעמים האלה הכינותים בעניי, ולא אבוש בעז"ה להעלותם על
שולחן עשירים, חידושים על כל הש"ס ופ' רש"י ותו'.
והמעיינים שלא ע"מ לקנתר ימצאו בו בכמה מקומות דברי טעם וחפץ.

הכינותים בעזרת החונן לאדם דעת

יצחק מארים טאלאצקי

מהורודנא

(לשון הגהמ"ח זצ"ל בכת"י)

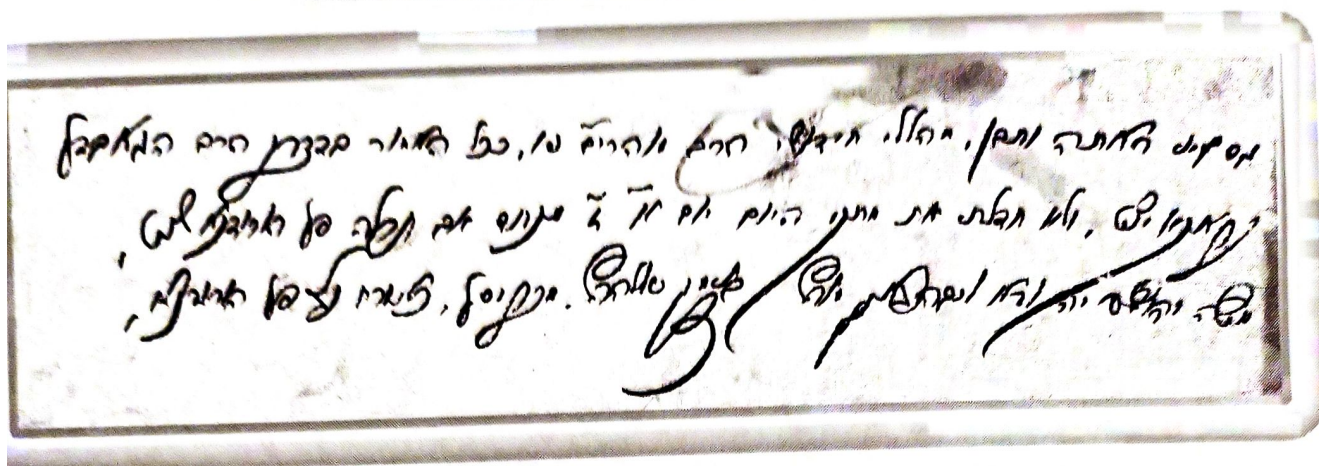
ספר

ממעמי יצחק

המסדנים כאלה הכתובים קצו. ולא אכנס ב"לם זה חלוקה
על שנתן סמנים. חשבוני וזו כה"ס וזו ק"ס, וזו. והמחשבים
לא ידעו יצחק וזו כה"ס שנתן חקיקות. הכותבים
בזכר החוק אדם יצחק. יצחק יצחק שנתן חקיקות. והמחשבים
בזה חקיקות אדם יצחק. יצחק יצחק שנתן חקיקות. והמחשבים
לא ידעו יצחק וזו כה"ס שנתן חקיקות. והמחשבים
לא ידעו יצחק וזו כה"ס שנתן חקיקות. והמחשבים

הסכמת מרן רבינו מהרי"ל דיסקין זצ"ל

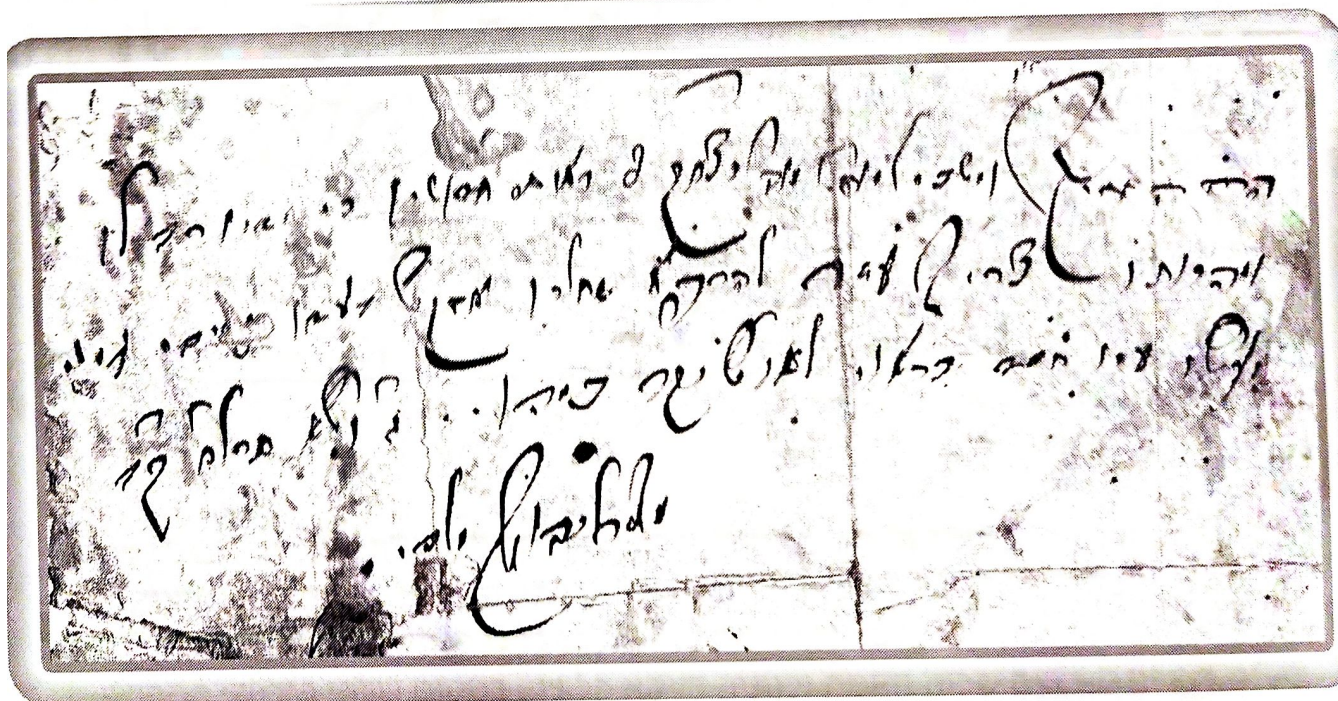

גם עיני ראתה ותכון, מהללי חידושי הרב מוהרי"ם נ"י, ככל האמור בדברי הרב הגאבד"ק קראקא יצ"ו, ולא חדלתי את מתקי.

היום יום א' ז' מנחם אב תרל"ה פ"ק הורודנא יצ"ו.

משה יהושע יהודא ליב בהגאון מו"ה בנימין זללה"ה,
מבריסק אורח נוטה ללון פ"ק הורודנא.

הסכמת רבינו המלבי"ם זצ"ל

ב"ה הרב החרף ומשכיל מו"ה יצחק שי' ראיתי חדושו כי ידיו רב לו ומפרותיו צריך עזר להרפא מחליו מבקש בעדו ובעד עיניו יעשו עמו חסד כראוי לאיש יקר כמהו.

ג' נשא תרל"ח ק"ב

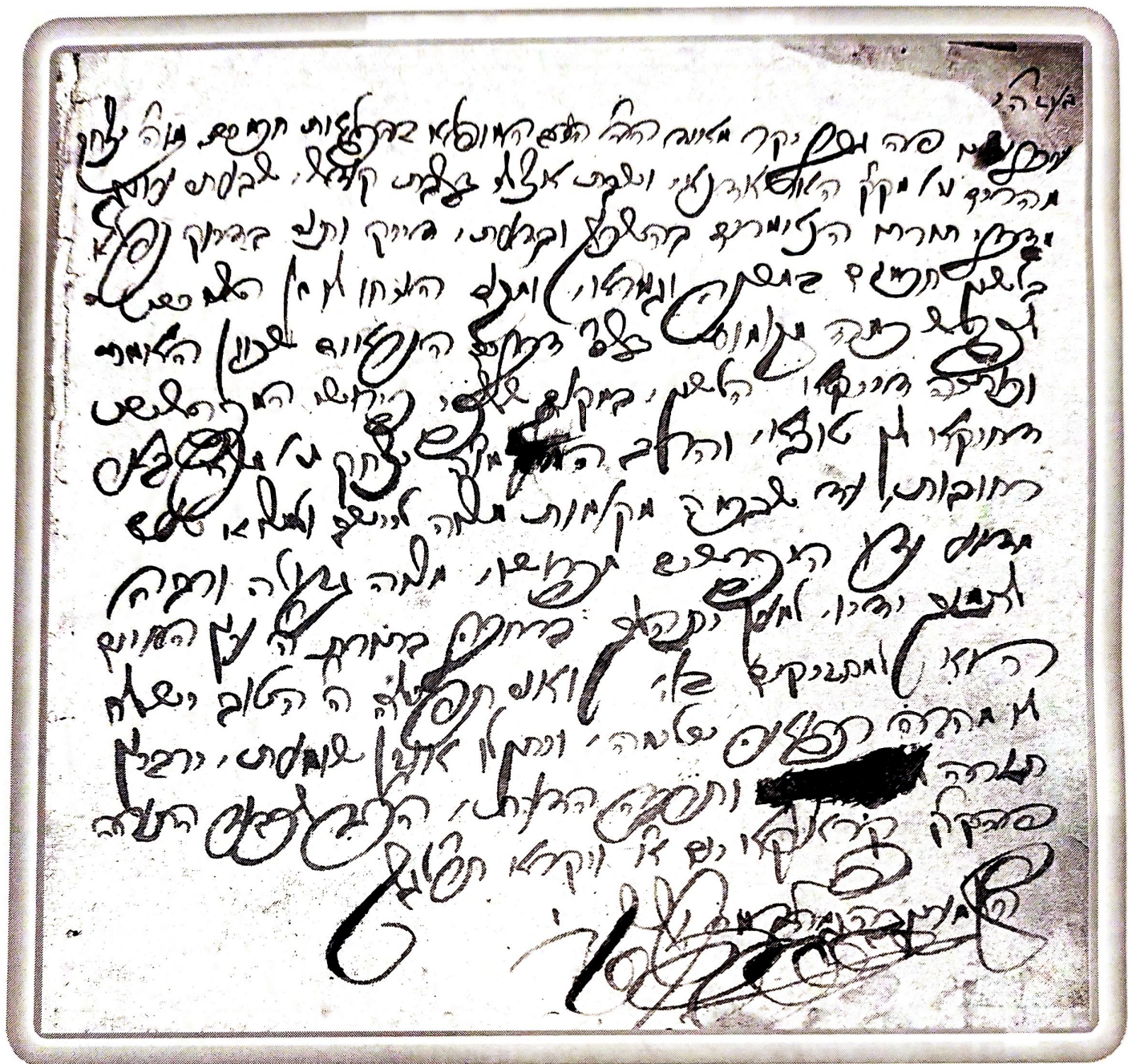
מאיר ליבוש מלבי"ם

הסכמת רבינו הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל
גאב"ד קראקא בעל מכתב סופר בן מרן החת"ס זצ"ל

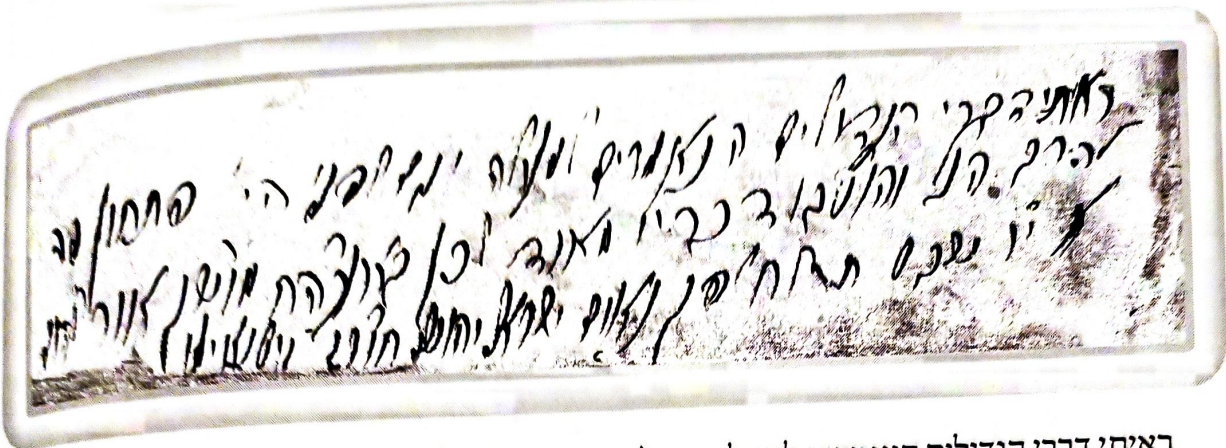
בעזה"י

עבר עלינו פה גבר יקר מאוד ה"ה הרב המופלא בהפלגות חכמים, מו"ה יצחק מהרים נ"י מק"ק האראדנא, ושבת אצלי בשבת קודש, שבעתי עונג מדברי תורתו הנאמרים בהשכל ובדעת, ד"ק ותני בדיוק נפלא בלשון חכמים במשנה וגמרא, ומקום הניחו לו מן השמים לפרש כמה מקומות בש"ס דברים הנראים שכוון האמת וכותיה ד"קא הלשון, במקום שלפי פירושי המפרשים דחיקא לן טובא, והרב החר"ף מו"ה יצחק נ"י מבאר באר רחובות, עד שבכמה מקומות מצוה ליישב ולמצוא טעם מדוע נדו המפרשים מפירושו, מצוה גדולה ורבה לתמוך ידיו, למען יתהלך ברחבה בתורת ה' עץ החיים הוא למחזיקים בו, ואני תפילה ה' הטוב ישלח לו מהרה רפואה שלימה, ויתן לו אוזן שומעת, ירביץ תורה ותרבה הדעת, הכ"ד לכבוד התורה פה ק"ק קראקא יום א' ויקרא תרל"ג פ"ק

ה' שמעון בהגמהרמ"ס זצוק"ל

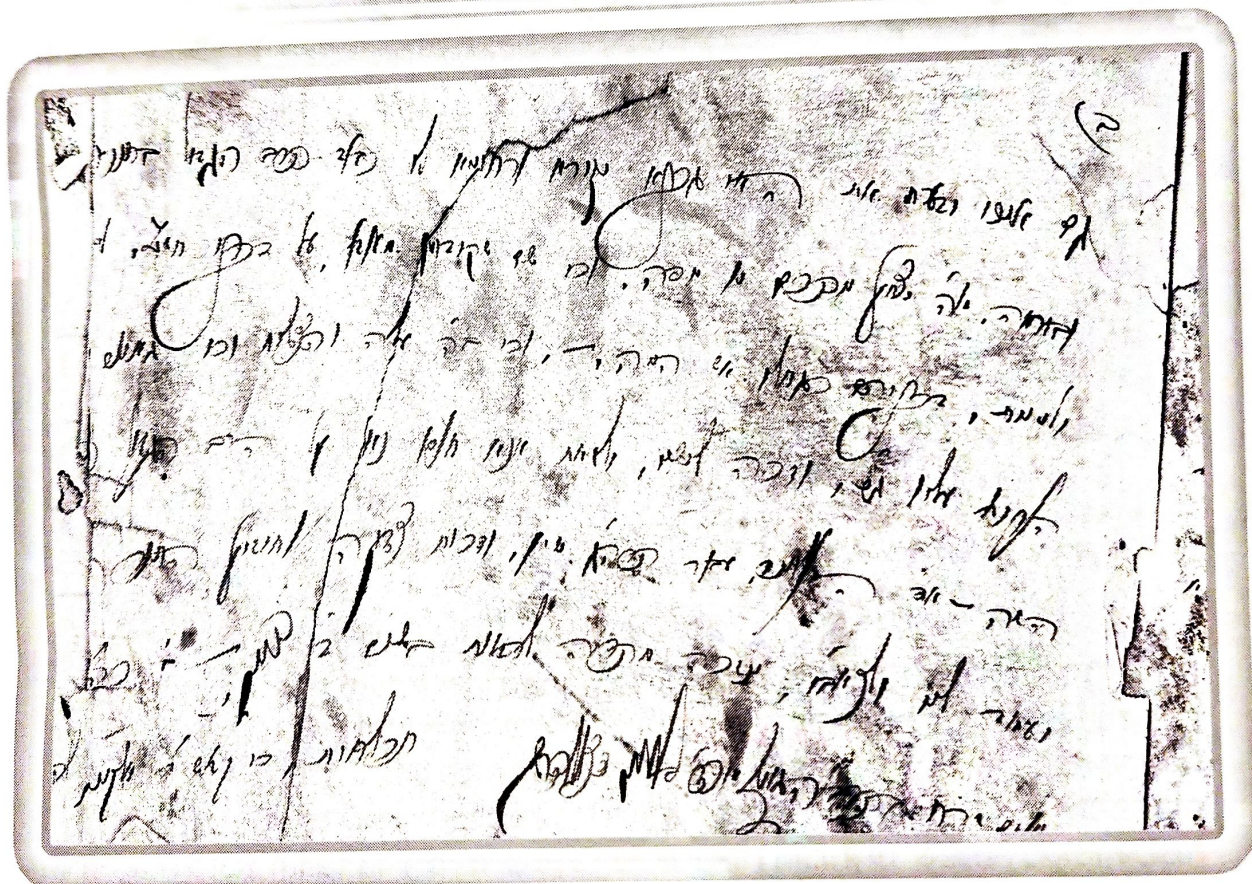
הסכמת רבינו הגאון רבי ישראל יהושע טרונק זצ"ל
גאב"ד קוטנא זצ"ל בעל ישועות מלכו

ראיתי דברי הגדולים הנאמרים למעלה וגם לפני ה' פתחון פה להרב הנ"ל והוטבו דבריו מאוד
לכן באעה"ח מוש"ק אור ליום א' י"ו שבט תרל"ח לפ"ק

נאום ישראל יהושע חופ"ק קוטנא יצ"ו

הסכמת הגאון רבי זרח דיסקין זצ"ל
אב"ד הורודנא

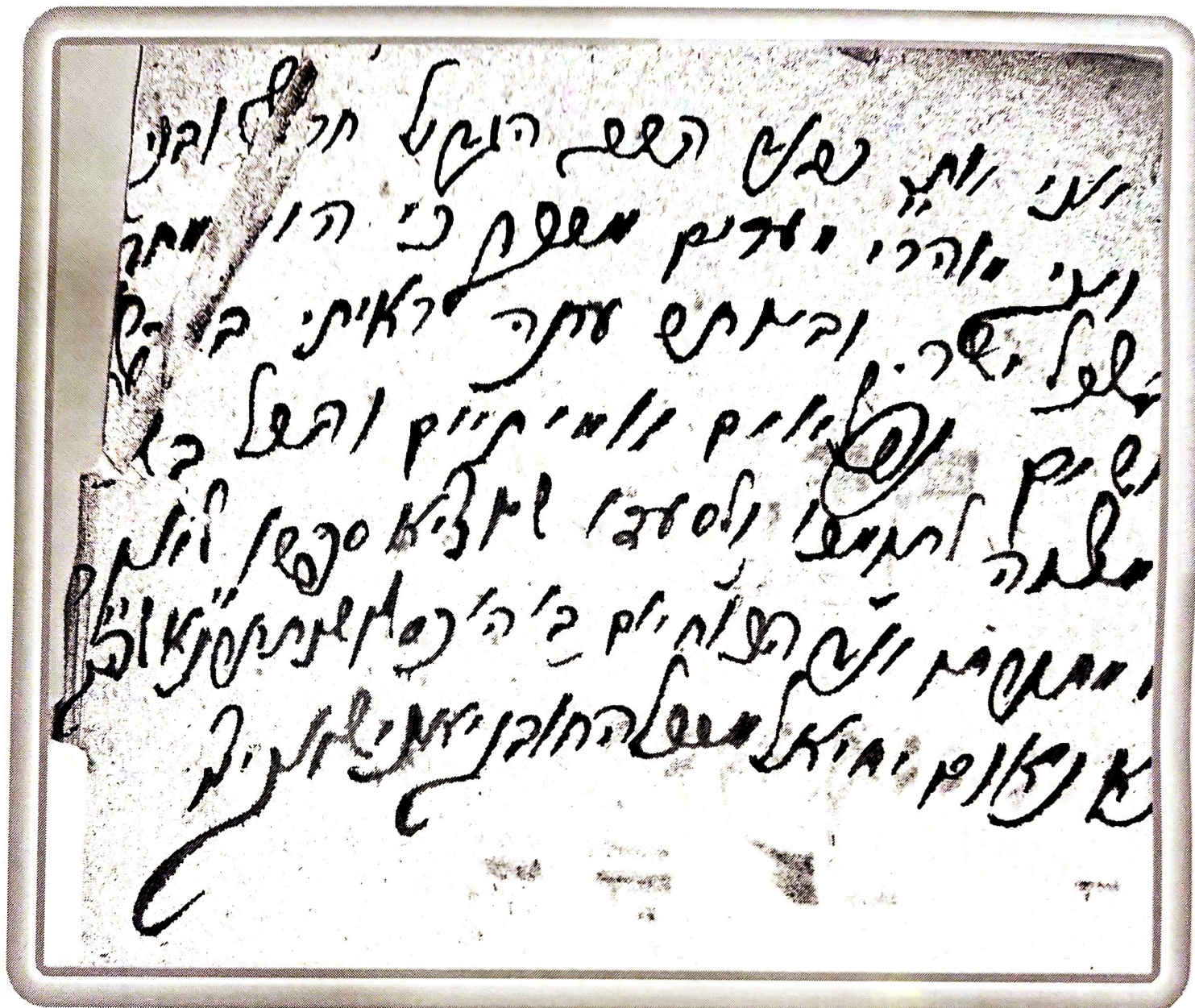

גם אנכי ידעתי את האי גברא יקירא ורחימא לי כבוד הגדול בתורה וביראה מו"ה יצחק מהרים ש'
מפה, וכי שם שקדונו מעודו על דברי חז"ל לספור ולמנות דבריהם כגחלי אש המה- וכי ב"ה עלה
והצליח וכי גאוני זמנינו הערות עליו ג"כ, וזכה לשם, ולזאת אנא חוסו נא על הרב הגדול [הנשגב]
הזה- ... עבוד הרה"ג ש', וזכות צדקה וחיוזוק התורה יעמוד לנו ולכאב", ונזכה במהרה לראות
בשוב ד' ציון.

ב' כ"ה טבת תרלח"ת כי קדוש ד' אלוקינו לפ"ק
נאום זרח בהרב הגאון מוה"ר בנימין זצלה"ה

הסכמת הגאון רבי יחיאל מיכל וולפסון זצ"ל
גאב"ד יענישאק בעל מח"ס שפת הים

הנה מכיר אני את כבוד הרב הגדול חריף ובקי משנתו זך ונקי מוהר"י מערים מכבר כי הוא מחדש
חידושים בשכל ישר, וביותר עתה ראיתי בספרו כמה חידושים נפלאים אמיתיים והכל בשכל
ישר ולכן מצוה לתומכו ולסעדו שיוציא ספרו לאור שיתבשמו מתורתו.

א"ד הכו"ח יום ב' ה' כסלו שנת תרנ"א לפ"ק

הוראדנא

נאום יחיאל מיכל החוב"ק יענישאק יצ"ו

הסכמה

[illegible]

זה כמה שנים כאשר מכיר אנכי את כבוד מעלת ידידי הרב הגדול משנתו זך ונקי מו"ה יצחק מערים טאלאצקי מפה וכעת היו למראה עיני את ספרו היקר יכיל בקרבו כמה חלקים על כל הש"ס דף על דף וגם על ששה סדרי משנה ומאד התענגתי לראות בהם כמה דברים יקרים מפנינים בכמה וכמה מקומות שמפרשי הש"ס נילו הרבה בזה והרב הנ"ל מצא לפרש באופן נאות ומתקבל על הלב ובודאי מצוה גדולה לקרבו ולתמכו ולהשתדל בכל עוז נפש לבל יחי' חי' צער כדי שיהיה סיפוק בידו ללמוד תורה ברחבה וד' יהא בעזרו וישלח דברו וירפאה להיות אוזן שומעת ויאושר כחו שיזכה להמציא מפעלו לאור וכבר יש לו הסכמות מרבנן קשישא, כמבואר מעל"ד ואנוכי כיהודה ועוד לקרא

באתי עה"ח יום ד' ט' סיון תרנ"ג לפ"ק הוראדנא

אהרן ידו...

לזכרון עולם בנים ובני בנים של המחבר ז"ל

בנו

ר' זאב וואלף בן רבינו רבי יצחק מארים טאלאצקו

נפטר כ"א אדר תרפ"א

נכדו

ר' דוד צבי בן רבי זאב טאלאצקו

נפטר י"ד אדר א' תש"נ

נכדתו

באשע רייס בת רבי זאב טאלאצקו

נפטרה ה' ניסן תשכ"ה

לזכרון עולם בני אחיו של המהפכר ז"ל

בן אחיו ר' מאיר הלל ב"ר משה אריה טאלאצקי-גאלדשמיט

נפטר בהושענא רבה ת"ר

ואשתו מכלה בת ר' יצחק

נפטרה ב' אייר תרמ"ב

בנם צבי בן ר' מאיר הלל

נפטר ח' אב תש"א

בנם מענדיל בן ר' מאיר הלל

נפטר ג' טבת תש"ז

בנם משה לייב בן ר' מאיר הלל

נפטר כ' אב תרפ"ד

בתם רבקה בת ר' מאיר הלל

נפטרה ד' חשון תרפ"א

בתם גאלדא בת ר' מאיר הלל

נפטרה כ"א כסלו תש"א

בתם העניע בת ר' מאיר הלל

נפטרה י"ז אייר תשכ"ו

בפתח השער

חבל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל (תיקו"ז תיקון סט ק.)

מה נכבד היום בהגלות נגלות אור תורת רבינו הגאון רבי יצחק מארים טאלאצקי זצוק"ל מהורודנא (גרודנא), גלייה לדרעיה ונפל נהורא בי מדרשא, כאשר כל המעיין בספרו מוצא מרגליות נכבדות דברים המתוקים מדבש ונופת צופים בהערות נכבדות המאירים את העינים בדרכה של תורה. ויה"ר שיתקיים בו הא דאיתא ביבמות (צו:) מאי דכתיב אגורה באהלך עולמים, וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים, אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם, יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז, דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה, שפתותיו דובבות בקבר.

ברוך שמסר עולמו לשומרים כאשר כת"י הק' היה טמון וגנוז למעלה ממאה וחמישים שנה. ובסייעתא דשמיא עצומה עלה בידינו להעלותם על מזבח הדפוס בפאר והדר כיאות לרבינו הגהמ"ח זצ"ל אשר זה היה חפצו ומגמתו כל ימי חייו.

וזאת למודעי כי אף אמנם שאין בידינו פרטים על חיי המחבר ואף לא על מקום קבורתו ויום פקודתו אשר בצוק העיתים נשתכח מקומו, אך מבין חידושיו אשר השאיר אחריו לברכה ניכר כמה רב גובריה היה במלחמתה ופלפולה של תורה, לרדת עד השיתין ולדלות מרגניתא טבא לאמיתה של תורה כאשר יראה המעיין בדבריו.

דרכו של רבינו הגהמ"ח לצלול בים התלמוד בגפ"ת בדרך הפשט ולהעלות ציצים ופרחים בדברי רבותינו ובפרט בדברי המהרש"א הרש"ש, ואף הגהות רבות ונכונות העלה בדרך לימודו, ואף עשר ידות לו בבקיאות גדולה בתולדות רבותינו התנאים והאמוראים, ובזה רב גובריה ביישוב סתירות מיניה וביה כאשר מוכיח בעליל כי לא זהו התנא או האמורא המוזכר בסוגיא אלא היה קדום או מאוחר לאמורא המוזכר במקום אחר.

זכה דורינו מה שלא זכו דורות קדמונים כאשר בתוך חידושיו הרבים על הש"ס וששה סדרים הוא מזכיר רבות את רבותיו שהיה נושא ונותן לפנייהם כהמהרי"ל דיסקין, בעל דברי מלכיאל, הגר"ש סופר מקראקא ועוד רבים מחכמי דורו, דברים חדשים וערבים.

עבודת העריכה נמשכה למעלה משנה, מחמת רוב הקושי בהעתקת הדברים, כששיני הזמן ופגעי הטבע אכלו בכרכי הספרים, אך השתדלנו כמיטב יכולתינו לעמוד על דבריו ובחסדיו הגדולים זכינו להוציא דבר מושלם ולעביד ניח נפשיה דהגהמ"ח. וזאת למודעי כי אף שכבר אמרו כשם שא"א לבר בלא תבן כך א"א לספר בלא דברים בטלים, אך אם ימצא הלומד איזה טעות או חוסר הבנה בדבריו הק', אל יתלה זאת בהמחבר ח"ו אלא יתנו תלין משוגתינו, והוא רחום יכפר עון.

* * *

בצאתי מן השער ראשית אודה לבורא עולמים על חסדיו המרובים עמדי ובפרט שזיכני להתעסק בקדשים, כמו"כ אודה לידידי ורעי הרה"ג רבי אריה רודנסקי שליט"א מח"ס קרן אורה עם ביאורים, אשר עיניו הטובות היו צופות שמלאכת הקודש תעשה על הצד הטוב ביותר, כאשר הוא מלווה

בפתח השער

אותנו בכל שלבי פיענוח הכת"י וכוונת רבינו המחבר, זכות התורה תעמוד לו לנצח להתברך בכל ברכות האמורות בתורה.

אחרון חביב אודה בזה לש"ב של הגהמ"ח ה"ה ידידי הרב רבי דוד סילברמאן שליט"א מאטלנטה ג'ורג'יה ארה"ב, אשר באופן פלאי נתגלגל ע"י זכות הוצאת ספר זה לע"נ המחבר, יה"ר שזכות רבינו המחבר יעמוד לו ולנו"ב וזרעו אחריו לעלם ולעולמי עולמים.

בצאתי אפרוש כפי ואודה על העבר ובתפילה על העתיד, עד אנא עזרנו רחמיך ולא עזבנו חסדיך ואל תטשנו ה' אלוקינו לנצח, וזכותו הגדולה של רבינו המחבר ילווה אותי ואת נו"ב תחי' וזרעי עד עולם שלא תמוש התורה מפינו ומפי זרעי עד עולם מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

אליהו סנדומירסקי

העורך

פעיה"ק ירושלים, מר-חשון שנת השמיטה תשפ"ב

הקדמה

בחודש אב תשמ"ז באנו לאטלנטה ג'ורג'יה לפתוח דבר חדש בעולם התורה: כולל שעוסק בלימוד התורה בשיתוף קירוב רחוקים. קראנו לשם של הכולל "האטלאנטא סקולרס כולל" (ASK). אחד מהפרויקטים שלי היה לארגן שיעורים עבור יהודים שאינם דתיים בבתי ספר תיכוניים. ועד היום אני מוסר שיעורים על ענינים שונים: חגים, יהדות והשקפה. בשנת 2017 הגעתי לבית ספר תיכון Paideia כדי למסור את השיעור שאני רגיל למסור. אחת המשתתפות הבחורה שאחראית לארגן את השיעורים (ד. שפירא) הביאה כתבה על סבא רבה שלה. היא רצתה להראות שיש לה "ידישע יחוס". המאמר מתוך העיתון "נוז-הייירולד" (פריינקלין, פנסילבניא) ביולי 1931 היה לגבי הפעילויות של רב רפורמי ג'רום גרשון טאלאצ'קו. התייחסתי בכבוד לקשר היהודי שהיה לה במשפחתה. לאחר שחזרתי לביתי התקשרתי לאבי שהתגורר בלוס אנג'לס ושאלתי אותו אם הוא מכיר את שם המשפחה טאלאצ'קו. הוא ענה לי שהשם של הסבתא שלו היתה רבקה טאלאצ'קו. ביקשתי מד. שפירא שתשלח את המאמר לאבי. לאחר שהוא קרא את כל המאמר, הוא אמר לי כי אכן אנו קרובים, ג'רום גרשון טאלאצ'קו היה קרוב של סבתא שלו!

כתוצאה מקשרי המשפחה החדשים שלנו, הוזמנו אני ואשתי לביתה של ד. שפירא לכבוד מסיבת סיום הלימודים. היא ואמא שלה הכניסו אותנו לביתם בכבוד רב. כשעמדנו מול ארון הספרים באנגלית הניצב בביתם ראיתי על אחד המדפים קופסה אדומה עם כריכה מפלסטיק שקוף. מתוך הפלסטיק יכולתי לראות כי יש שם ספרים שכתוב על כריכתם בלשון הקודש. כששאלתי אותם לגבי הספרים שבקופסה היא אמרה שאינה יודעת מאומה מה הם, רק סיפרה האמא כי הצילה את התיבה הזאת מתוך אלפי הספרים שהיו ברשותו של הסבא ג'רום טאלאצ'קו לאחר פטירתו. רוב הספרים נמסרו לאוניברסיטאות, נמכרו או נזרקו רח"ל. אבל היא ידעה שתיבה זו היתה יקרה ללבה של אמא שלה ואף היא אהבה את צבע האדום ולכן החליטה לקחת את הקופסה לביתה.

במבט ראשון חשבתי שהספרים בקופסה הם כרכי משניות משום שהשמות שנכתבו ע"ג היו של מסכתות. אולם כשאט אט פתחתי את הכרך הראשון נדהמתי לראות כתב יד של איזה מחבר ונדמה היה לי שהם היו חידושים שנכתבו על הש"ס, סך הכל ששה כרכים. הכתב יד היה קשה לקריאה. ראיתי שההערות היו על הגמרא, רש"י, תוס', מהרש"א, רש"ש, ועוד. פניתי אליהם ושאלתי אותם אם אני יכול לקחת את הספרים הביתה כדי לקרוא אותם בעיון והם הסכימו.

מצאתי בעמוד הראשון בחלק הרביעי שכתוב שם שם הספר "מטעמי יצחק". גם שם המחבר יצחק כתוב שם וגם שם המשפחה טאלאצ'קו ואפילו המקום שהוא גר - הורודנא (גרודנה) אך לא יכולתי לקרוא את השם השני שלו. לאחר עיון רב של הבנים שלי- יעקב ויהושע וגם חתני חיים טרופ - בררנו שהשם השני שלו היה 'מארים' (כינוי של השם מאיר). מאוחר יותר התברר לנו כי המחבר קבל הסכמות נפלאות מגדולי עולם כמרן רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל וכרבינו המלבי"ם זצ"ל ומידידו הטוב הגאון רבי שמעון סופר בנו של החת"ס זצ"ל. ואף הוא נושא ונותן בהלכה עם הגאון בעל הדברי מלכיאל זצ"ל ואף מוזכר בשו"ת דברי מלכיאל (ראה ח"א סי' ה' ושם סי' פא).

עוד מצאנו כתוב בהקדמה "שאם יש לקורא שאלות או הערות לגבי החידושים שלו נא לפנות לבנו וואלף או לנכדו דוד הירש". שאלתי את אבי על שמות האנשים הללו והוא אמר שמעולם לא

הקדמה

שמע על המחבר הזה ולא ידע שהיה תלמיד חכם במשפחתו. גם לא הכיר את השם של בנו וואלף. אבל את השם של נכדו הוא הכיר. ממש בעת ההיא הוא נזכר שלפני שנים רבות הוא שמע סיפורים מאמו על ה"דוד דוד הירש". נמצא שבאמת המחבר קרוב משפחתנו.

לבני הבה"ח יהושע ברוך יש קשר הדוק עם הרה"ג רבי אריה רודנסקי שליט"א שהוא מרבני ישיבת תורת חיים בירושלים. הוא לקח אחריות על הפרויקט הזה כאילו שזה חיבור שלו. הוא השגיח על התקדמות העריכה ודאג שהמלאכה תושלם. תרומתו הגדולה ביותר היתה הפגישה עם הגאון רבי אליהו סנדומירסקי שליט"א שהוא כידוע ת"ח מופלג, בקי בש"ס, ירא שמים, ענו וצנוע ואף חיבר ספר על מסכת מכשירין בשם "דעת ותבונה". כשרונו המיוחד עזר לפענח את כתב היד של המחבר, להבין דרך לימודו (ראה הקדמתו) להכיר שמות התלמידי חכמים שנזכרו בספר (ראה הרשימה בסוף הספר), ואף שמות הרבנים וגדולי הדור שנתנו הסכמות לספר זה. הוא הקדיש זמן רב - קרוב לשנה - בעבודה זאת.

פניתי לאבי ומצאנו אילן יוחסין כדי להבין בדיוק איך אנחנו קשורים להמחבר. חזרנו חמישה דורות אחורה והם אבי (פנחס ע"ה) אמו (ברכה) אמה (רבקה) אביה (מאיר הלל טאלאצ'קו) ואביו (משה אריה טאלאצ'קו - אח המחבר).

מ. (אמא של ד. שפירא) מנתה חמישה דורות לאחור עד המחבר והם אמה (מרילין) אביה (ג'רום גרשון טאלאצ'קו) אביו (דוד הירש טאלאצ'קו) אביו (זאב-וואלף טאלאצ'קו) ואביו (המחבר יצחק מארים טאלאצ'קו).

נמצא שהמחבר הוא אחיו של משה אריה טאלאצ'קו. כמובן ששניהם קבורים בגרודנא אך עדיין לא נודע לנו מקום קבורתם. נמצא כי המחבר הוא דודי זקני הגדול.

בחודש אב תשפ"א נסעתי עם בני משפחתי להתפלל בקברו של זאב-וואלף טאלאצ'קו (בן המחבר) בבית הקברות מונטיפיורי בפילדלפיה וכן עלינו לקבר של מאיר הלל טאלאצ'קו (בן אחיו של המחבר) בבית הקברות הר נבו בפילדלפיה. שם הודאתי להשי"ת שזכיתי - לאחר שש דורות - להיות השליח להפצת תורתו של המחבר.

אני מודה להשי"ת על החסד שגמלני שמצאתי ספר זה ע"פ דרך נס. וקטנתי מכל החסידים שגם שלח לי את הגאון רבי אליהו סנדומירסקי שליט"א איש האשכולות וידיים נכונות שעזר לי רבות בהוצאת ספר זה. וכמו"כ אני מכיר לו טובה גדולה שיגע בדברי המחבר ז"ל כאילו המחבר היה קרוב שלו.

וכן עלי להודות להרב אליעזר דן רלב"ג שליט"א ראש ומנהל מכון סופרים בלייקוואד, שעזרני הרבה בהעתקת הספר ובהוצאתה לאור עולם. בנוסף זכיתי בחיי לקיים "קנה לך חבר" כמה פעמים ובראשם עומד ידידי הרב גדליה זלאטוויץ שליט"א ראש חברת ארטסקרול, כל פינה שאני פונה ר' גדליה נמצא לחזקני ולעודדני ולהיות ביחד. רב תודות מעומקא דליבי על העזרה, על האחוה ועל ההדפסה.

אשתי, יעטי רות סייעה ועודדה אותי לכל אורך הדרך אם בחיזוק תמידי ואם בהסכמתה להוציא ספר זה לאור עולם. אני בטוח שאביה רבי אהרן הלוי לאנדו ז"ל אם היה בחיים היה שמח מאד בהוצאת ספר זה. יהי רצון שפרסום והפצת תורתו של המחבר יהיה זכות לעילוי נשמתו. ורעיתו

הקדמה

תבלח"ט חמותי אידית לאנדו שתחי' העומדת על ידינו לחזקנו בכל המצבים בחיים. יה"ר שיהיה לה אריכות ימים וחיים טובים. וכן לכל יוצאי חלצנו ה"ה: שניאור צבי ורעיתו מרים, שרה לאה ובעלה מנחם צבי לירפלד, יעקב יצחק ורעיתו מלכה, שושנה בלומה ובעלה חיים טרוף, יחזקאל מרדכי ורעיתו תמימה צירעל, שירה הדסה ובעלה יהושע שמחה ווילקאטש שאף הם השתתפו בכל תהליך הוצאת הספר וחוו את יצירת הענק הזאת, ובמיוחד בנו הבה"ח יהושע ברוך שמסר הרבה זמן בדרישה וחקירה ובלימוד תורת המחבר. ומקוים אנו שלימוד התורה בספר זה יהיה זכות לנו ולבנינו ולנכדינו ונחזיק במסורת אבותינו עד ביאת הגואל ב"ב.

כן אודה לאחי דניאל מרדכי ואשתו אליס, ולאחותי דבורה לאה ובעלה הרב יעקב יוסף ארץ שליט"א שאף הם סייעו ועודדו לתמוך בפרויקט זה.

אזכיר בדמע את אבי היקר ר' פנחס בן חיים סילברמן ע"ה שאהב ללמוד תורת ה'. אך לצערו הוא התחיל ללמוד תורה רק כשהיה מבוגר. הוא נהנה מהלימוד בחברותא, מדרך השאלות והתשובות, ומדברי המוסר של חז"ל. לדאבונו הוא נפטר לפני כשנתיים בדיוק בעת שהתחלנו להתעסק בספר זה. אבינו זכר סיפורים שסיפרה לו אמו אודות דודה דוד הירש (נכד המחבר) ועזר לי להבין את השייכות המשפחתית בין כל הקרובים. כשהוא ראה את הכרכים של כתבי יד של מהרי"ם טאלאצ'קו הוא התפעל מאד ושמח שמחה רבה שמצד משפחת אמו - שלא ידע שהיה להם שייכות לתורה - היה תלמיד חכם גדול שכתב חידושי תורה. יהי רצון שהוצאת ספר זה יהיה נחת רוח וזכות לעלוי נשמתו ולעלוי נשמת אמי שרה לאה ע"ה.

המחבר, רבי יצחק מארים טאלאצ'קו השתדל להדפיס את תורתו בחייו. באחד הדפים הוא מפרט את השמות של כמה אנשים שתרמו כסף להוצאת הספר (פרומענטין). אך למעשה לא הצליח לסיים. גם בני משפחתו לא יכלו למלא רצון אביהם במשך שנים רבות באמריקה. עד שהשי"ת סייע בעדי והגיע הזמן למצוא ולהדפיס את חידושי תורה של דודי זקני. זהו דבר משמעותי מאד עבורי מכיוון שכאשר חזרתי בתשובה לא היה אף אחד במשפחתי לדורות שהיה שומר תורה ומצוות. עד שמצאנו ראייה ברורה שהדורות הקדמונים במשפחתי היו תלמידי חכמים ולומדי תורה ואחד מהם אף זכה לכתוב חידושים על כל הש"ס! כמה חיזוק זה נתן לי ולמשפחתי שסוף סוף חזרתי למסורת משפחתי.

ההשגחה הפרטית שזכיתי למצוא הספר "מטעמי יצחק" הוא השגחה מיוחדת כמו נס בתוך נס: הגילוי שיש לי קשר משפחתי עם ד. שפירא התלמידה בבית ספר תיכון, הידיעה שהספר נשמר ממש מתוך אלפי ספרים שנזרקו והיה שמור על ידי אנשים שלא ידעו כלל מהו, וההשגחה הכי מדהימה: שנה לאחר שמצאתי את הספר ד. ואמה עברו דירה מאטלאנטא לאייאואה (Iowa) ואם לא פגשתי אותם באותו הזמן סביר להניח שלא היינו נפגשים לעולם! בליבי תפילה מעומק הלב שנוכל להמשיך לזכות בהשגחתו של נותן התורה לעמו ישראל.

דוד יואל בן פנחס סילברמן

ראש חודש חשון תשפ"ב

מסכת ברכות

דף ב' ע"א

מתניתין בערבין, תרומתן. עיין ע"ז בשנות אליהו להגר"א ז"ל. (מהדו"ת)

נמרא תנא היכא קאי דקתני מאימתי, ותו מאי שנא כו', תנא אקרא קאי כו' והכי קתני זמן ק"ש דשכיבה כו', ואיבעית אימא כו'. הדקדוקים בזה רבו, חדא דלשון ותו משמע דתליין הקושיות זו בזו, ובאמת לכאורה שתי קושיות נפרדות הנה. ועוד דקאמר והכי קתני כו', מה חידש בזה דיו בתירוצו אקרא קאי. ועוד מה הועיל בתירוצו השני דיליף מבריייתו של עולם אחרי כי עדיין צריכין אנו גם לתירוצו קמא כמובן, ובכל הדקדוקים כוונתי בעז"ה לרבינו הגאון צ"ח עיי"ש מה שתירץ ע"ז ברוב גאונו וחריפותו.

ולי נראה בפשיטות לפרש בסגנון זה, תנא היכא קאי דמדקתני מאימתי מלשון זה משמע דקאי על מה ששנה במקום אחר דחייב לקרות שמע בערבין וע"ז קאמר מאימתי, ותו ר"ל דאף אם נאמר דמלשון מאימתי אין לדקדק זאת דלשון התנא הוא, אף שזהו התחלת הדין דק"ש, אבל מזה ודאי יש לדקדק כן מדתני ערבית ברישא ש"מ דכבר שנה באיזה מקום ערבית, וקאי הכא על מקום הנ"ל, דאי לא הכי הוה ליה להתחיל בשחרית, ומדתני ערבית ברישא ודאי כבר זכר ערבית באיזה מקום וע"כ הדרא שאלתינו תנא היכא קאי, וע"ז תירץ תנא אקרא קאי, להכי אתי שפיר לשון מאימתי, והא דתני ערבית ברישא אף דבקרא לא נזכר ערבית ג"כ לא קשה, דהא בקרא כתיב בשכבך ותנא נמי דקאמר ערבית

ג"כ כוונתו שם שכיבה דנזכר בקרא, ואיבעית אימא לעולם לא קאי על מקום אחר והא דקתני מאימתי כן לשון התנא אף דכאן הוא התחלת הדין דק"ש, והא דקשיא לך אם לא נזכר ערבית בשום מקום למה תני ערבית ברישא דיליף מבריייתו של עולם. ודוק כי נכון הוא בעז"ה ומדוקדק הכל בלי שום גימגום.

נמרא אמר מר משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. מכדי כו' מלתא אגב אורחא קמ"ל כהנים אימת אכלי בתרומה משעת צאת הכוכבים, והא קמ"ל דכפרה לא מעכבא כו', וממאי דהאי ובא השמש כו'. עיין ע"ז פי' רש"י ופי' תו'. והנה לפירוש רש"י ניחא בפשיטות דקאמר דמוכח ממתניתין דזמן אכילת תרומה מצאת הכוכבים, דהא כיון דליכא לספוקי בכוונת המקרא רק אם כוונת הכתוב צאת הכוכבים או היינו זריחת השמש, וזה שפיר מוכח ממתניתין דאין הכוונה זריחת השמש דהא תני בערבין, אבל לפירוש התו' לכאורה קשה מנלן דמתניתין מיירי בצאת הכוכבים דלמא בתחילת השקיעה, אבל באמת ניחא שפיר גם לפירוש התו' דהא באמת מוכח מקרא דכוונתו צאת הכוכבים, מדלא כתיב ויטהר רק דאי מקרא לחודא הייתי אומר דקרא מיירי בהנך טמאים דלאו מחוסרי כפרה הן, אבל במחוסרי כפרה הייתי אומר דכפרתן מעכבת, וממתניתין שמעינן דאף במחוסרי כפרה זמנן צאת הכוכבים.

וראיתי לרבינו בעל המאור שהקשה על פירוש רש"י כיון דמסתפק לן רק אם כוונת הכתוב צאת הכוכבים או זריחת השמש, א"כ למה לא פשטו בני מערבא ממתניתין דצאת

הכוכבים ולא זריחת השמש, וכתב וז"ל ואין לומר דמתניתין אין רא"י דדילמא מיירי מתניתין בטמאים שאינם מחוסרי כפרה דא"כ מברייתא דקתני סימן לדבר צאת הכוכבים נמי אין רא"י עכ"ל.

ול"י נראה דלפירוש רש"י ז"ל לא אוכל כלל לומר דמתניתין איירי באינן מחוסרי כפרה, אבל במחוסרי כפרה כפרתן מעכבת דא"כ תפרש ובא השמש כוונתו וזרח השמש, א"כ מנ"ל לתנא באינן מחוסרי כפרה זמנן צאת הכוכבים, דלמא תיכף אחר טבילתן מותרין בתרומה כיון דלא כתיב הערב שמש בקרא, דהא ובא השמש ר"ל זריחת השמש למחוסרי כפרה.

גמרא מילתא אגב אורחא קמ"ל. בזה מיושב מה שדקדק בצל"ח, למאי הוצרך למיתני במתניתין בערבין, דהאי אי לא הוה הוה תני בערבין אכתי לא הוה ידעינן זמן תרומתן. (מהדו"ת)

תו' ד"ה מאימתי, ואנן קי"ל כר' יוחנן דאמר לקמן איזהו בן עולם עוה"ב כו'. לכאורה אדרכה מכאן משמע דק"ש זו אינה עיקר, רק למצוה מן המובחר. (מהדו"ת)

תו' ד"ה ליתני דשחרית, כדאשכחן בתמיד דכתיב של בקר תחילה. הוצרכו לזה דוודאי הסברא נותנת להתחיל מתחילת היום דהיינו מבערב וכדמסיק. (מהדו"ת)

דף ב' ע"ב

גמרא כדאמרי אינשי איערב שמשו ואדכי יומא. משום דלכאורה קשה דכפל לשון הוא כיון דכתיב ובא השמש ממילא ידעינן דטהר יומא, להכי מסיק דאורחא דקרא לדבר בלשון בני אדם. (מהדו"ת)

גמרא משהעני נכנס לאכול פתו במלח. עיין בהגהת הרש"ש, לכאורה איך נתיישב בדבריו קושית התו', דאף לפי פירושו דתחילה אוכל פת במלח, עכ"פ איך יכנס לאכול פתו במלח, הא כבר בא זמן ק"ש, ואסור אז להתחיל לאכול וע"כ צריכין אנו לתירוץ התו' דזמן תפילה הוה קודם לזמן פתו במלח וא"כ לא הרויח כלום בדבריו. (מהדו"ת)

רש"י ד"ה סיפא וודאי פליגי. והיינו לא כר"א ולא כרבנן ולא כר"ג כו'. ובמתניתין תנן עד סוף האשמורה הראשונה פתח בכולהו וסיים בר"א. (מהדו"ת)

רש"י ד"ה קס"ד, רוב בני אדם היינו עניים. כן ה"י גירסת רש"י בגמרא, אבל ק"ק על גרסא זו מאי רוב בני אדם דקאמר דהא מתחילה לא הזכיר כלל רוב. (מהדו"ת)

דף ג' ע"א

גמרא אי קסבר ג' משמרות הוי הלילה לימא עד ד' שעות ואי כו' לימא עד ג' שעות. אף דזה פשיטא דהמשמרות מתחלקות לפי ערך הלילה, בלילות הארוכות הוויין משמרות גדולות, ובלילות הקצרות הוויין המשמרות לפי ערך, מ"מ קשיא ליה, דדרך התנא בכ"מ דנקט יום או לילה מיירי בבינוניות. (מהדו"ת)

גמרא באותה שעה למדתי ממנו ג' דברים כו' ולמדתי שמתפללין בדרך. לכאורה קשה דהא משמע דזה ידע גם מתחילה דמתפללין בדרך, מדהשיב לאליהו שהייתי מתיירא שלא יפסיקוני עוברי דרכים משמע הא לאו הכי הוה מתפלל בדרך, ואף אם נאמר דמטעם שמא יפסקוהו סבר שאסור להתפלל, אכתי לא חידש לו אליהו רק שיתפלל תפלה קצרה דהא תפלה